

4.- ESSLÉSIA DE SANT JOAN

Resum:

Amb este treball coneixerem un poc més l'església de St. Joan Baptista durant els segles XVI i XVII. Sabem que tenia cobertís a l'entrada, orgue, retaule, era rica en ornaments i el nom d'algun altar. L'inventari de la mateixa el posem complet.

Curato de esta parroquia

Las Iglesias del Arcángel S. Miguel y S. Juan Bautista de esta villa, ya fundadas i construidas tras la conquista de Morella el día 7 de enero del año 1233, no podían atender debidamente a sus feligreses. El arcipreste Domingo Beltall y Vives intercedió ante Francisco Paholach, Obispo de Tortosa, para que en dichas Iglesias se pudiesen celebrar misas, oficios divinos y horas canónicas y, el día 30 de junio de 1310, las dos juntas, y con una misma escritura, se elevaron a parroquias con las solemnidades del derecho, señalándolas a cada una su distinto rector y territorio separado; y para su sustento, les cedió el Rvdo. Arcipreste cura de la parroquia de Sta. María de esta misma villa la mitad de todo el diezmo que percibía, dividiéndoselo en partes iguales entre los

dos rectores, con los demás emolumentos, que narra la escritura de división, y erección de parroquias, y con las obligaciones que también refiere la dicha escritura: que los rectores podían administrar los sacramentos de Bautismo, Penitencia y Extremaunción pero, en caso de defunción el funeral debía ser en la Arciprestal y la sepultura en el cementerio común; que los dos rectores de S. Miguel y de S. Juan siempre que fuesen avisados, hubiesen de asistir a las funciones de la parroquia de Sta. María, subiendo y asistiendo a ellas con Cruz y parroquianos. También se reservó el Arcipreste de Sta. María y sus sucesores el patronato de S. Juan y el derecho a nombrar y destituir al rector de dicha Iglesia.

(“Libro de la parroquia de S. Miguel”, Juan Bta. J. Martí i Pitarch, 1780)

Las parroquias de S. Juan y S. Miguel no tienen libros de nacidos y matrimonios y el de defunciones empieza en S. Juan en 1717.

(Segura Barreda, T 1 p 450)

En la fecha de hoy empieza a regir en esta Diócesis el nuevo arreglo parroquial convenido entre el Exmo. Ilmo. Sr. Obispo de la diócesis y el gobierno de S. M. (q D.g) conforme al cual en lo sucesivo la parroquia de S. Juan llevará aparte el libro de matrimonios correspondiente a dicha parroquia y desde el primero de enero de mil novecientos cinco lo llevará también aparte la filial de S. Miguel por no estar hoy en condiciones y haberlo así ordenado el Exmo. Sr. Obispo.

Todo lo cual lo hago constar por orden de la superioridad.

Morella primero de marzo del año mil novecientos cuatro

Mn. Julián Sanjuan

(Libro de matrimonios de St. María, T 9)

Delimitacions de la Parròquia de St. Joan

La parroquia de San Juan comienza en la calle que se llama de les Basetes*, y sube por un camino recto hasta la esquina de Pedro Xies; y de allí recto hasta la Iglesia del Hospital de San Nicolás y de dicha iglesia, va al Portal, que se llama de En Camarasa (del Forcall).

Las masías de esta iglesia comienzan en el camino que está frente a las casas de Guillermo Aznar, y marcha vía recta hacia Planelles, y desde allí sigue hasta la masías dels Serrans y de allí va a la Fuente, que se llama del Teix, y por el otro lado parte con la Parroquia de Santa María hacia la parte que se llama de Moixacre.

“Libro de la parroquia de S. Miguel”, Juan Bta. J. Martí i Pitarch, 1780 (Transcripción del documento de Francisco Paholach, Obispo de Tortosa, atendiendo la petición de Domingo Beltall Vives, Arcipreste de Sta. María de Morella en 1310)

* *Conjunto de pequeñas balsas y hornacina gótica entre la Torre Vella, o de l'Asperó, y el portal de Alós, al otro lado de la carretera, sepultado por la escoria del carbón del Tinte y desaparecido con las obras de reedificación.*

Referències a l'orgue

Joan Trillas, pvre., rector de l'església de St. Joan, Agustín Segura, espadenyer i baciner de St. Joan, nomenen procurador a Joan Querol per a que en el seu nom tracte amb Joan Sotera, organista de València, al qual deuen 200 ll, sempre i quan seguisque el següent memorial:

“Está concertado entre Baldiri Sotera (orguener de la catedral de València), maestro en órganos, i mosen Joan Trillas y Agostín Segura, bacinero de la parroquial de Sant Joan:

· Primo un órgano flautado de sintonacion de seys palmos.

· Item mas una octava mas una quintilna y dos veintidozenas mas un ordeznio y dos veintidozenas mas una desinovenave y dos veintidozenas.

· Item siete canyones de madera por los quales se ha de dar la madera y mas para guarnir el órgano dijo flautado el órgano todo.

·Item un temblante y puesto el sobredicho esser cierto prometemos dar y pagar del dia de Navidad del anyo mil y quinientos ochenta seys hasta el anyo mil quinientos ochenta ocho doscientas libras dijo doscientas libras prometiendo que el día que assentaran el organo dar todo lo que pudieramos y por la verdad yo mosen Joan Trillas hago esta presente capitulación de mi mano a tres de setembre de mil y quinientos ochenta y tres en presencia y de consentimiento de Agostin Segura bacinero”.

(Manuel Martí, 1586)

Altres referències a l'església de St. Joan

Joan Sabater, agricultor, nomenat de Moixàquer, per redimir un censal ven a Francesc Gil, una casa a St. Joan, davant la porta major i cobertís de l'església de St. Joan.

(Pere Antoni Sales, 1621)

Testament d'Úrsula Eiximeno, muller de Francesc Amela, sastre, demana li siga dita una missa el dia sta. Úrsula en lo altar de les Onze Mil Verges de l'església de St. Joan.

(Pere Antoni Sales, 1639)

Inventari de la parroquial església de S. Joan Baptista: Manat fer per Tomàs Moliner ciutadà en nom de síndic de la parroquial església de St. Joan Baptista i en presencia de Vicent Leonart, prevere.

- Una casulla de la mà blanca amb maniple i estola aforrada de tafeta narangat amb una bossa de la mà blanca amb un cubri calçer de tafeta blanc tot brodat, la qual la donà de caritat a dita Iglesia lo dr. Geroni Navarro. Rector que fore de dita parroquial.
- Una linea de tafetà carmesí brodada amb randa de or.
- Un tern de brocadillo de blanc i carmesí, capa, casulla, frontal i dalmàtiques.
- Una tovallola vermella, altra blanca, altra morada, altra verda.
- Cinc cobricalcers de diferents colors.
- Cinc bosses de diferents colors.
- Dos pendons del Santíssim Sacrament.
- Dos capetes de combregar de domàs carmesí.
- Una casulla de domàs morat amb bossa i cobricalser guarnida de plata.
- Una capa, casulla i dalmàtiques de domàs verd amb franges de plata.
- Una cortineta de domàs verd per a ditras lo Cristo del altar major.
- Una casulla de setí verd amb randes de or.
- Cinc cortines de domàs de albreccat i blau amb caigudes de blanc i vermell.
- Cinc cortines de tafetà de groc i blau.
- Dos frontals blancs de domàs.
- Dos frontals verds, un morat, dos vermells.
- Una casulla de grana amb rams negres.
- Un frontal de plateat i negre de ploma de pago guarnit de passamà plateat i negre.
- Una cortineta de vellut morat amb dos figures brodada.
- Unes línies per al altar major de diferents colors.
- Dos cortinetes de tafetà negre per a el Cristo.
- Una creu de cristall rompuda.
- Una casulla de tafetà vermell guarnida amb randa de or i estola i maniple.
- Una capa de vellut garrofat usada amb la salefa en figures.
- Una casulla de raso morat amb estola i maniple guarnida de randa de or.
- Una casulla de vellut blau, la salefa en figures.
- Una casulla, dalmàtiques de vellut naranjat amb franga de seda i guarnició d'or.
- Dos cotes per a els escolanets (*coters*).
- Una capa negra i dalmàtiques de chamellot amb guarnició vermella.
- Una casulla de vellut negre amb la salefa brodada.
- Una capa de vellut verd.
- Una capa de domàs blau.
- Tres casulles de domàs blanc guarnides de galó de or.
- Dos dalmàtiques de domàs blanc guarnides de un frangonet de or.
- Cinc albes bones amb sos cordons i guarnides de randes.
- Vintitres estovalles per a damunt los altars noves i usades.
- Quatre roquets de llenç dos nous i dos usats.
- Quatre roquets ja molt usats...

- Tres camis mol usats i vells.
- Unes estovalles xiquetes guarnides de risso.
- Cinc cortines de risso.
- Un braser.
- Dotze sibilles i un Salvador.
- Uns ensencers, salvilla, canadelles i naveta tot de plata.
- Tres calcers de plata amb ses patenes.
- Una reliquia de plata.
- Unes boixietes de plata.
- Una creu gran de plata sobredaurada.
- Una custodia de plata sobredaurada amb 12 pedres i lo puny de bronze.
- Un globo de plata a on està el Santisim Sacrament reservat.
- Altre globo ço custodia per a portar lo Viàtic a les masades.
- Una caixeta de plata per a portar los olis Sacrats.
- Dos cortinetes de tafetà vermell amb guarnició de randa.
- Tres capetes de diferents colors per al Santisim Sacrament.
- Un niño Jesús.
- Una conca de aram per a la benedicció del aigua.
- Dos missals i dos llibres de cor.
- Dos passiers.
- Un solispacer amb mànec de plata.
- Un dozel de color vermell.
- Un palis de domas blanc amb les armes del Sacrament.
- Altre palis de vellut vermell ja usat.
- Dos escaletes del altar sobredaurades.
- Dos llanternes grans pera els combregars.
- Dos bordins de fusta, los caps daurats.
- Un San Cristo que està en lo altar major.
- Dos canelobres de fusta sobredaurats.
- Una urna de fusta sobredaurada de blanc i or.
- Una font d'estany per a les_porges.
- Una pau de bronze.
- Un antepit per a davant lo altar major.
- Una casulla de domàs groc i vermell amb la salefa verda.
- Dos escales de fusta una gran i una xiqueta.
- Dos taules de credencia.
- Una imatge de S. Joan Bautiste de maçoneria amb la peana.
- Uns ostiers de acer.

Estos són los béns, mobles i ornamentals que s'han trobat en los calaixos de la sagristia de dita parroquial i en altra part.

(F. Albasa, 1664)

Retaule

Testament de Paula Romeu, beata. Deixa 10 lliures per al retaule que s'ha de fer a l'església de St. Joan i un davant d'altar de domàs blanc per a l'altar de Sta. Anna del mateix.

(F. Albesa, 1669)

Vicent Leonart rector de la parròquia de S. Joan i administrador del retaule que es fa en dita església.

(F. Albesa, 1670)

Gabriel Muñoz escultor ha rebut de Vicent Leonart, rector i administrador de l'església de S. Joan 100 lliures que son per la primera paga del retaule que ha de fer.

(F. Albesa, 1671)

Gabriel Muñoz, escultor, rep de Vicent Leonart, rector de la parròquia de St. Joan 360 lliures pel retaule de l'església de St. Joan

(F. Albesa, 1675)

Vocabulari

antepit	Barana o paret baixa on estalonen el pit per guaitar.
baciner	Persona que va amb una bacina captant per a una finalitat piadosa.
boixet	Peça tornejada de fusta, de vidre o de metall, de forma de boix de morter però molt més petita, que serveix per fer randa al coixí.
bordis	Brot que neix en la soca o rabassa d'un arbre.
Brocadillo	Teixit de seda i or, més lleuger que el brocat.
brocatell	Classe de domàs gruixat, d'ordit seda i trama cotó, que s'estila en tapisseria.
camis	Túnica blanca que cobreix el cos del sacerdot des del coll fins als peus, per dir missa.
canadell	Recipient per tenir líquids.
Casulla	Vestiment que el sacerdot du damunt de tot per celebrar la missa, i que és obert pels costats i baixa per davant i per darrera des del coll fins a mitjan cama.
cota	Sotana que porten els escolanets (coterós).
credença	Tauleta situada lateralment prop de l'altar i que serveix per tenir-hi preparades les canadelles i altres instruments litúrgics.

dalmàtica	Espècie de túnica oberta pels costats i amb mànegues amples i curtes, que porten el diaca i el subdiaca en els oficis divins i que antigament portaven els reis, els heralds i altres personatges.
domàs	Teixit de seda o de cotó que presenta dibuixos en què, pel diferent lligat, la roba és brillant en uns indrets i sense brillantor en altres.
dosser	Peça de tela rica que penja, i que en la part superior es prolonga horitzontalment en forma rectangular, de manera que cobreix per darrera i per dalt un tron, un llit de gran luxe, una tribuna, etc.
encencers	Braseret amb tapadora suspès amb cadenetes, que serveix per a cremar-hi encens i dirigir el fum d'aquest a l'altar, la imatge, etc., a què va dedicat l'homenatge.
hostier	Capseta per a guardar les hòsties no consagrades.
maniple	Ornament sagrat de la mateixa figura que l'estola, però més curt, que el sacerdot porta cenyit al braó esquerre damunt la mànega del camis.
passier	Llibre que conté les Pàssies (passions).
pau	Làmina de metall fi, o de fusta forrada de tela fina, que es dóna a besar als fidels mentre se'ls diu: «Pax tecum».
Plomí de pago	Peça metàl·lica amb punta trempada per a escriure.
salefa	Sanefa o orla d'un mantell, casulla, etc...
salpasser	Objecte que serveix per a fer les aspersiones d'aigua beneïta.
salvilla	Plat amb peu, dins el qual es porten les copes o gots amb què se serveix la beguda.
seti	Teixit de lligat quadrat amb punts d'encreuament distribuïts de manera que les cares del teixit presenten una superfície llisa i brillant.
sivella	Peça de metall o d'altra matèria dura, consistent en un marc travessat per una o més pues, fixat al cap d'una corretja o cosa semblant, i dins el qual es fa passar l'altre cap, que resta subjecte per la pua o pues.
vellut	Teixit de pelfa, amb pèl tallat o arrissat, de seda, llana, cotó o altra fibra, i d'aspecte llis, abandonat o mostrejat segons els casos.